

Ta odvaha poslat dítě do bezpečí

Hugo Marom (83) pochází z rodiny Meislů, která žije v Čechách již šest set let. Dětství prožil v Brně, na konci července 1939 musel odjet vlakem Nicholase Wintona do Anglie. Prošel leteckým výcvikem, po válce připravoval letce pro izraelskou armádu. Od roku 1949 žije v Izraeli, kde vlastní mezinárodní firmu na stavbu letišť.

Když jste odjížděl, bylo vám deset. Jak vzpomínáte na dobu před válkou?

Žili jsme v Brně, tatínek měl obchod na hlavní třídě, jezdili jsme na letní byt. Nezdálo se, že by situace byla nějak vážná. Když si naši přečetli Mein Kampf, chtěla maminka pryč, ale tatínek byl proti. Říkal „Hitler je blázen, jestli nás chce vyhnat, to by musel vyhnat celé Brno“ Změnil názor, až když se u našich dveří objevila babička. Jakmile Hitler přišel do Vídně, ještě tu noc si sbalila kufr a přijela k nám.

Váš tatínek byl v legiích, maminka hrála tenis dokonce na olympiádě. Vedli vás rodiče k tomu, abyste znal českou historii?

Ano, je to něco, co v člověku napevno zůstane. Od dětství jsem slýchal o masarykovských ideálech. Naše rodina byla vždy pročeská a rodiče vždy striktně oddělovali národnost a náboženství.

Měli jste v rodině nějaké rituály, které jste drželi?

Chodili jsme do synagogy, slavili jsme hlavní židovské svátky. Ovšem hodně mě ovlivnil příběh, který začal ještě před mým narozením. Naším se v roce 1925 narodil první syn, jmenoval se Kurt. Když mu byly dva roky, nešťastnou náhodou zemřel. V roce 1928 jsem se narodil já a o rok a půl později můj bratr, Rudi. Ten smutek ze smrti prvního syna byl v naší rodině pořád nějak přítomný. My jsme se každý den modlili a dávali jsme za okno jídlo, pro našeho mrtvého bratříčka, aby se nám vrátil. Nakonec se rodiče rozhodli, že adoptují chlapce, který bude ve věku jako by byl Kurt, kdyby žil. A tak šli do židovského sirotčince a chtěli nějakého chlapce, jenže nebyl žádný právně volný, šli tedy do křesťanského sirotčince a vzali odtamtud chlapce, který se jmenoval Petr. Já jsem byl nejstarší, Petr prostřední a Rudi nejmladší.

Bylo pro vás snadné, že jste měl najednou dalšího, mladšího „bratra“?

Přišlo mi to naprosto přirozené. Okamžitě se stal součástí naší rodiny. My s Rudim jsme měli hroznou radost, mohli jsme hrát fotbal. Rudi v bráně, já a Petr v útoku. Už jsme byli tři a to byla ta nejdůležitější věc.

Jak mu rodiče vysvětlili, že jste židovská rodina?

Naši mu hned na začátku řekli: „Petře, my jsme Židé, máme své rituály, chodíme do synagogy, ale respektujeme, že ty máš jinou víru. Když budeš mít chuť, můžeš jít kluky doprovodit k synagoze nebo naopak oni půjdou s tebou v neděli a počkají na tebe před kostelem“. Rodiče prostě mezi námi nedělali rozdíly, ani kvůli tomu, že je „cizí“, ani že má jinou víru. Možná to dokonce byla výhoda, však jsme měli díky tomu i dvojí dárky. Jedny na vánoce a jedny na chanuku.

Tušíte, jak se rodičům podařilo, abyste odjel do Anglie?

Můj otec měl kontakty nejen v židovské obci, ale také mezi obchodníky v Brně i v Praze. Přes někoho se dozvěděl o organizaci Children Refugee Committee (pozn. red. - Společnost pro dětské uprchlíky). Tehdy jsem vůbec netušil, kdo tu organizaci vede, až mnohem později jsem zjistil, že za tím byl Nicholas Winton. Po několika týdnech korespondence tatínkovi napsali, ať se dostavíme 28. července 1939 do Prahy, na nádraží.

A Petr byl na seznamu taky?

Jistě, však byl jako náš bratr. Jenže nakonec se stalo něco, co si pamatuju dodnes. Někdy po 15. březnu jsme byli doma jen já, Petr a maminka. Někdo zazvonil u dveří, maminka šla otevřít a tam stáli muž a žena, v dlouhých kožených kabátech, mluvili německy. Řekli nám „Jdeme si pro Petra, sbalte mu věci“. Maminka šílela... Tenkrát jsem jí viděl poprvé plakat. Pořád dokola se jich ptala proč? Vždyť Petr byl u nás tři roky. Odpověděli, že je nepřijatelné, aby křesťanské dítě zůstalo v židovské rodině. Nemohl jsem dělat vůbec nic, brečel jsem a pomáhal mu balit hračky a další věci do kufru. Maximálně deset kilo. Nechápal jsem, kam ho vedou, snad zpátky do sirotčince. V ten den jsem viděl Petra naposledy.

Zjistil jste, co se mu stalo?

Nikdy jsem se to nedozvěděl. Podle mě existují dvě teorie, buď ho dali do sirotčince, nebo někam na převýchovu, a pokud ho někde převychovali tak musel jako „Němec“ narukovat, na konci války mu bylo šestnáct. Po osvobození jsem ho zkoušel hledat i přes Červený kříž. Před pár lety jsem měl stopu v Mikulově, ale ta zřejmě taky nikam nevede.

Na konci července 1939 jste nastoupil s bratrem Rudim do vlaku a jeli do Anglie. Co jste si o té cestě mysleli?

My se hrozně těšili, rodiče nám řekli, že to bude fantastický výlet. Před válkou jsme jednou jeli na výlet, do Rakouska, a to bylo ohromné. Řekli nám, že pojedeme jen na chvíli a brzy za námi dorazí. Jak hrozné to bylo rozhodování, si nikdo nedovede představit. Taková bolest a přitom taková odvaha. Oni jsou pro mě hrdinové, že nás dokázali poslat pryč, do neznáma. Měl jsem štěstí, že jsem celou válku mohl být s bratrem. Však jsem rodičům slíbil, že se o něj postarám. V den, kdy jsem odjížděl, mi maminka řekla: „Teď jsi otec Rudiho.“ Do Prahy s námi nejela. Věděla, že by loučení nesnesla. Vezl nás otec, šel s námi po městě a ukázal nám všechna místa důležitá pro českou historii, byli jsme u svatého Václava, na Slavíně a na Pražském hradě.

Kdo se o vás měl v Anglii postarat, byl to podobně jako u dalších Winton dětí, nějaký pěstoun?

Tatínek pro nás zařídil dokonce dva pěstouny. První byl pán, který žil v bezdětném manželství. Chtěl svou ženu překvapit tím, že jí domů přivede dva kluky. Nakonec

na nádraží nepřišel. Během těch pár dnů, kdy jsme jeli do Anglie, totiž dostal infarkt a zemřel. Jeho žena netušila, že nás má vyzvednout. Takže tenhle plán nevyšel. Druhou variantou, kterou tatínek domluvil, bylo, že se nás ujmou lidé z ortodoxního židovského domova. Poslali nějakého zástupce domova na nádraží, on přišel a viděl nás - kluky, kteří neměli pejzy ani jarmulky. Asi si řekl, že by mu tohle v domově neprošlo a věřil, že se o nás postará někdo jiný...

Jak to nakonec dopadlo?

Všechny ostatní děti si někdo vzal a my pořád čekali. Od chvíle, kdy jsme vyrazili z holandského přístavu, až do Londýna jsme nic nejedli, ani nepili. Seděli jsme na kufrech od rána do jedenácti večer, pak přišel taxíkář a říká: „Kluci, na koho tady čekáte?“. Když jsem mu lámanou angličtinou řekl, že nevíme, tak nás posadil do auta a vzal k sobě domů. Do jednopokojového bytu, kde byl on, jeho žena a tři děti. Ustlal nám na zemi, nocovali jsme tam tři dny, sháněl pro nás nějaké místo a nakonec nás odvezl do německého hostelu.

To musel být přeci jen trochu šok...

Přesně, byly tam děti z kindertransportů z Rakouska a z Německa, rvali jsme se s nimi každý den a tatínek mi psal, „Neper se s nima! Však to jsou taky Židi“, ale pro mě to byli Němci. Moc dlouho jsme tam nezůstali, protože začalo bombardování Londýna. V tu chvíli jsem myslel jen na to, jak dát rodičům zprávu. Museli být strachy bez sebe. Kolik je to stálo odvahy nás poslat do daleka, v naději, že nás zachrání, že budeme v bezpečí a najednou v rádiu slyšeli, jak Němci jásají, kolik bomb shodili na Londýn...

Podářilo se vám se s rodiči spojit?

Po několika dnech naštěstí ano. Převezli nás do Bedfordu, tam jsme začali chodit do školy, a pak jsme se přemisťovali z jedné rodiny do druhé. Ve třinácti jsem šel do učení k jednomu ševci. A to mě ohromně bavilo. V den patnáctých narozenin jsem se přihlásil k letectvu. Pak mě vzali do české školy, kterou zřídilo naše velvyslanectví.

Kontakt s rodiči pro vás byl jistě velmi důležitý, i když se postupem času nedalo posílat tolik dopisů jako na počátku války i tak jste zachránil množství dopisů, fotografií a dokumentů z vašeho rodinného života. Kde jste je měl v průběhu války?

Měl jsem ohromné štěstí, pomohla nám rodina Sekalova. Naše rodiny se přátelily několik generací, jejich babička byla jako „naše“. Tu noc, kdy naši odešli do transportu přijel Tonda Sekal k nám do bytu a odvezl všechny cennosti na Mokrou Horu (pozn. red. brněnská čtvrť na předměstí), kde jsme měli společný letní byt. Ta velká vila s krásnou zahradou je tam dodnes. Tonda vykopal ohromnou jámu, vybetonoval jí a tam dal všechny naše věci. Včetně nábytku, který koupil tatínek mamince jako svatební dar. Byla to ložnice ze Schönbrunnu, postel, skříň, všechno. Celou jámu pak zasypal a nechal jen malou škvírku, kam házel dopisy, které chodily od nás. Když skončila válka a já se s Rudim vrátil, tak první za kým jsme šli, byli

právě Sekalovi. Neměli jsme nic a tohle byly aspoň peníze do začátku. Za tu ložnici jsem Rudimu koupil jízdenku do Hamburku, lodní lístek do New Yorku a vlak do Chicaga, kde jsme měli příbuzné.

Po válce jste měl na starost oddíl židovských vojáků, kteří se v Olomouci připravovali pro budoucí izraelské jednotky. Prošel jste pilotním výcvikem a počátkem roku 1949 jste odjel do Izraele, kde jste se zúčastnil se izraelsko-arabského konfliktu. Měl jste v plánu zůstat v Izraeli?

Původně jsem myslel, že projdu školením, pár měsíců tam zůstanu a pak se vrátím. Vystudoval jsem v Praze techniku a rozhodně jsem nemyslel na to, že bych jel zase pryč. Ovšem dopadlo to jinak, protože do toho přišel rok 1948. A navíc, já se zamiloval.

Svou budoucí ženu jste tedy potkal v Izraeli?

Ne, seznámili jsme se tady v Čechách a po svatbě jsme odjeli do Izraele. Můj výcvik probíhal v Olomouci, jezdili jsme na židovské svátky do nejbližší synagogy, která byla za městem. Jednou jsem tam zahlédl hlouček děvčat, byly to řidičky vojenských aut. Jedna z nich se mi hrozně líbila. Počkal jsem na ní druhý den, když vycházela ze synagogy. Povídali jsme si s Marthou celý den. Zjistil jsem, že má ten den narozeniny a dal jsem jí přívěšek, který jsem měl od babičky.

Takže i pro Marthu to byla láska na první pohled?

Já jsem věděl hned, že to je ona. U ní to bylo postupně. Nakonec se rozhodla až po naší cestě do Olomouce. Jeli jsme vlakem a já jí povídám: „Víš, co já bych si tě hrozně rád vzal“. Ona se smála a říkala „Ty ses úplně zbláznil. Vždyť se vůbec neznáme. To nemyslíš vážně, vid“?. Vystoupil jsem z vlaku, šel na nádraží a poslal telegram, kde stálo „Tisíckrát ANO“. Dodnes ho má schovaný. Pak už jsme se viděli jen sedmkrát a posedmé to už bylo v synagoze, na naší svatbě.

Od roku 1949 žijete v Izraeli pod novým jménem, Hugo Marom. Co to vlastně znamená „Marom“?

V Izraeli existovala vyhláška, že kdo reprezentuje izraelský stát, musí přijmout hebrejské jméno. Jednou jsem měl letět na otočku do Francie, na takhle krátké lety nám dávali jednorázové služební pasy. Ráno jsem pas odevzdal nějaké úřednici a večer jsem si ho chtěl vyzvednout. Byl tam celý štos pasů, prohledával jsem je podle fotky. Najednou vidím tu svojí a pod ní je místo „Meisl“ napsáno „Marom“. Musím říct, že ta úřednice měla smysl pro humor. Asi se nudila a řekla si, že nám změní jména podle našich profesí. U mě viděla „letec“, tak tam napsala marom. To je v hebrejštině „nebesa“. A mě se to tak líbilo, že jsem si to nové jméno nechal. Takže se nakonec jmenuju: Hugo Nebesa.

V roce jste byl 1953 pověřen sestavením 110. letky nočních stíhačů a o šest let později vedl vývoj střediska Israel Aircraft Industries. V roce 1964 jste odešel

do civilu a založil firmu na stavbu a projektování letišť, kterou vedete dodnes. Co pro vás celá ta kariéra u letectva znamená?

Váží si všech ocenění a poct, které jsem za svou práci dostal. Myslím si, že to hlavní si ale zaslouží moje žena Martha. Ona je Češka, ale za války na sebe vzala identitu své slovenské sestřenice, která zemřela v koncentráku. To Marthě zachránilo život. Udělala za války spoustu věcí pro český národ, a přesto jí dodnes nebylo přiznáno zpátky české občanství, kterého se však nikdy nezřekla. Můj život není ani tak důležitý jako ten její. Díky ní jsem tady.

Rozhovor Huga Maroma (který pátrá po svém bratru Petrovi) s Juditou Matyášovou, redaktorkou Lidových novin, který proběhl v listopadu 2011. Se svolením paní redaktorky tento rozhovor zveřejňujeme i na stránkách naší encyklopedie.